

Müellif: Ömer Nasuhi Bilmen

Dergi: Hilal - Cilt II Sayı 19

Tarih: Eylül 1961

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
مَنْ لَمْ یُحِبَّ نُوْرَ اللّٰهِ وَرَسُوْلَهُ
وَمَنْ لَمْ یُحِبَّ اَنْ یُّحِبَّ نُوْرَ اللّٰهِ
وَرَسُوْلَهُ
مَنْ لَمْ یُحِبَّ نُوْرَ اللّٰهِ
وَرَسُوْلَهُ
مَنْ لَمْ یُحِبَّ نُوْرَ اللّٰهِ
وَرَسُوْلَهُ
مَنْ لَمْ یُحِبَّ نُوْرَ اللّٰهِ
وَرَسُوْلَهُ
مَنْ لَمْ یُحِبَّ نُوْرَ اللّٰهِ
وَرَسُوْلَهُ

MEÂL-İ ÂLÎSİ

1- Allahü Teala hazretleri, göklerin ve yerin nurudur. Nurunun misali, içinde lâtif bir çırağ bulu- nan bir mişkât gibidir. Çırağ ise bir kandil içindedir, kandil ise sanki incimsi bir yıldızdır da şarkî ve garbî olmayan mübarek bir zeytin ağacından tutuşturulmaktadır. Zeyti (onun yağı) bir halde ki, kendisine ateş dokunmasa bile hemen hemen ziya verecektir. Nur üzerinde nurdur. Allahü Azimüşşan, nuruna dilediğini kavuşturur (hidayet buyurur). Ve Hak Teala hazretleri nâsa misaller irad eder. Allahü Teala hazretleri her şeyi de hakkıyla bilicidir.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
مَنْ لَمْ یُحِبَّ نُوْرَ اللّٰهِ وَرَسُوْلَهُ
وَمَنْ لَمْ یُحِبَّ اَنْ یُّحِبَّ نُوْرَ اللّٰهِ
وَرَسُوْلَهُ
مَنْ لَمْ یُحِبَّ نُوْرَ اللّٰهِ
وَرَسُوْلَهُ
مَنْ لَمْ یُحِبَّ نُوْرَ اللّٰهِ
وَرَسُوْلَهُ
مَنْ لَمْ یُحِبَّ نُوْرَ اللّٰهِ
وَرَسُوْلَهُ
مَنْ لَمْ یُحِبَّ نُوْرَ اللّٰهِ
وَرَسُوْلَهُ

MEÂL-İ ÂLÎSİ

2- O nur merkezi olan mişkât bir nice evlerde, yani mescitlerde yakılır ki, Allahü Teala hazretleri o evlerin yükseltilmesine ve içlerinde mübarek isminin zikredilmesine izin vermiştir. O evlerde kendisi için sabahleyin ve akşam üstleri tesbih ve takdiste bulunurlar.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
قَدْ اَنزَلْنَا نُوْرًا لِّیَدْرِیْكَ اٰیٰتِیْهِمْ اَلَمْ نَقُلْ لَّیْسَ بِالنُّوْرِ اَلَمْ نَقُلْ لَّیْسَ بِالنُّوْرِ
اَلَمْ نَقُلْ لَّیْسَ بِالنُّوْرِ اَلَمْ نَقُلْ لَّیْسَ بِالنُّوْرِ اَلَمْ نَقُلْ لَّیْسَ بِالنُّوْرِ
اَلَمْ نَقُلْ لَّیْسَ بِالنُّوْرِ اَلَمْ نَقُلْ لَّیْسَ بِالنُّوْرِ اَلَمْ نَقُلْ لَّیْسَ بِالنُّوْرِ

MEÂL-İ ÂLÎSİ

3- Bir çok erler ki, onları ne bi ticaret, ne de bir alımsatım Hak Teala'nın zikrinden ve namazı hakkıyla kılmaktan ve zekâtı vermekten alıkoymaz. Onlar kalplerin ve gözlerin muztarib olacağı bir günden korkarlar.

اَلَمْ نَقُلْ لَّیْسَ بِالنُّوْرِ اَلَمْ نَقُلْ لَّیْسَ بِالنُّوْرِ اَلَمْ نَقُلْ لَّیْسَ بِالنُّوْرِ
اَلَمْ نَقُلْ لَّیْسَ بِالنُّوْرِ اَلَمْ نَقُلْ لَّیْسَ بِالنُّوْرِ اَلَمْ نَقُلْ لَّیْسَ بِالنُّوْرِ

MEÂL-İ ÂLÎSİ

4- Tâ ki Allahü Teala hazretleri onlara amellerinin en güzeliyle mükâfat versin ve onlara ziyadesini de kendi kereminden ihsan buyursun. Ve Allahü azimüşşan dilediğini hesapsız derecelerde merzuk buyurur.

Bu dört âyeti celilede ki bazı kelimelerin izahı (1):

1- (Nur): Lügatta ziya, aydınlık mânasınadır ki, eşyanın gözlere görünmesine sebep olur.

Nur, güneş, ay, ateş gibi ziyalı, parlak cisimlerden diğer karanlık cisimlere akis ve intişar edip bir kısım eşyanın görülmesini temin eden, kendisi de gözle görülebilen maddi, seyyal bir cisim veya bir keyfiyettir.

Bu, maddi, cismani bir nurdur. Bir de gözle görülemeyen, kalb ile sezilip anlaşılan manevî bir nur vardır ki, o da bir kısım lahuti varlıkların, bir takım kudsi mahiyette bulunan zatların

muttasif oldukları manevi aydınlıktan, aydınlanmak hassasından ibarettir. Bununla hakikatler münkeşif olur. Bu nur, ebedi hayat için bir hidayet meş'alesidir. Bununla takip edilecek saadet yolları açılıp görülür.

Allahü Teala'ya nur denilebilir mi? Bunda ihtilaf vardır. Maamafih lugavî mânası itibariyle denilemeyeceği şüphesizdir. Çünkü bu mânaca nur, mahluktur, kendisi görülür ve rüiyet vasıtası bulunur. Fakat kendisi göremez.

Bir de bu lugavî nur, cisim olsun, cisim ile kaim bir keyfiyetten ibaret bulunsun her halde inkisamı, tecezziyi, zevalı kabildir, zuhuru, kesif cisimler ile kaim olmaya mütevakkıftır, Zamana, mekâna muhtaçtır ve müteaddit nevilere ayrılıp mahiyetleri mütemasildir. Allahü Azimüşşan ise hâlıktır, ezeldir, ebedidir. Cismiyetten, inkisamdan, zevaldan, zaman ve mekâna ihtiyaçtan münezzehtir ve hiçbir şeye şebih ve mütemasil değildir.

Binaenaleyh Cenab-ı Hak'a nur denilmesi mecazdır veya bir teşbihi belîğ kabilindedir. Çünkü Hak Teala nur sahibidir, kâinatın hâlıkıdır, nazımıdır, münevvidir, hâdisidir. İşte bu gibi itibarlar ile zat-ı akdesine nur denilmesi tecviz edilmiştir. Nitekim adaletle lutf-i kerem ile muttasif bir zata adil, kerim, cevvad yerine sebebiyet ve mazhariyet gibi bir alaka ile adl, kerem, cûd denilmesi mutaddır.

Kur'an-ı mübin, Arab lisanı üzere nazil olmuştur. Kur'an-ı Kerim'de nur denilince bunun en evvel lugavî manası hatıra gelir. Bu itibarla bu ayet-i kerimedeki nurdan murad-ı ilahinin ne olduğunda müfessirin-i kirâmın müteaddit tevcihleri vardır. Ezcümle bu nurun münevvir, müdebbir, hâdi, nazım, âlim, muzhir veya zinur manasına olduğuna kail olanlar vardır. O halde: «Allahü Teala göklerin ve yerin nurudur» demek, göklerin, yerlerin münevvidir, müdebbiridir, hâdisidir, nâzımıdır, âlimidir, muzhiridir veya sahib-i nurudur demek mealindedir «Meseli nûrîhî» nazmı celilindeki nurun zâtı uluhiyette izafesi de bunu göstermektedir. Çünkü muzafın muzafünileyhten başka olduğu malumdur.

Fakat İmam-ı Gazali gibi bir kısım ehli hakikat nazarında nur-i hakiki ancak Allahu Teala'dır, o nûru âlâdır, bizzat mevcuttur, müdebbirdir, basirdir, kainatın hâlikidir, münevvidir. Bu cihetle Allahü Teala'ya nur denilmesi bir hakikattır. O ezeli nurun feyz ü inayetiyle yaradılıp maddi bir varlığa, bir aydınlığa, bir aydınlatma hâssasına malik olan fani nurlara nur denilmesi ise bir mecazdan başka değildir.

Sadrüddin-i Kunevî diyor ki: «Nur-i hakiki ile başkaları görülüp idrak olunur, kendisi ise idrak edilemez. Çünkü o nur, nisbetlerden, izafetlerden tecerrüdü hasebiyle zatı hakkın aynıdır. Bunun içindir ki, Rasul-i Ekrem, (S.A) hazretleri, “Rebbini gördün mü?” sualine cevaben «Nurun enna erahü (bir nurdur, onu nasıl görebilirim?)» diye buyurmuştur.

Ruhu'l-Beyan sahibi de diyor ki: Nur esma-ı hüsnâdandır, Allahü Tealaya ıtlakı hakikattır, mecaz değildir, münevvir manasınadır.

2 - (Semâvat): Gök, üst taraf manasına olan sema lafzının cem'idir. Kur'an-ı kerimin beyan ettiği semâvat, muhtelif tabakalardan müteşekkil, bu günkü hey'et ilminin keşfi dairesinden müteâli bir kısım muazzam âlemlerden ibarettir ki, bunlar melaike-i kiramin makarrı, kudret-i sübhaniyenin birer tecelligâhı bulunmaktadır.

Semaların yüksekliği, genişliği, onlardaki mahlukatın çokluğu, azamet ve ihtişamı, nezahet ve kudsiyeti bizlerin tahmin edeceğimiz mertebelerden milyonlarca kat kat daha büyüktür. Yalnız dünya semasını bezeyen güneşlerin, ayların, yıldızları büyüklüklerini, ziyalarını, aralarındaki binlerce senelik mesafelerini, bâhusus Kehkeşan denilen yıldızlar manzumesini teşkil eden bihisab büyük ecramin birer âlem olduğunu nazara almak, melekût-ı ilâhiyyenin azametini düşündürüp insanları hayretlere düşürmeğe kifayet eder.

3 - (Arz): yeryüzü, kürre-i zemin, beşeriyetin muvakkat yurdu, göklere nazaran küçük bir saha ki, bu binnisbe küçüklüğü ile beraber, binlerce, milyonlarca bediaların, kudret, eserlerinin bir teşhircâhı bulunmaktadır. Bunun içindir ki, hakim-i zışan olan Allahu Teala hazretleri, bizim gözlerimizi daima semalara celb ettiği gibi arza da celb etmektedir. Nur-ı ilahisinin birer tecelligahı olan bu âlemlerden bir intibah dersi almamızı emir ve tavsiye buyurmaktadır.

Olanlar feyzyâbı intibah âsâr-ı kudretten

Alırlar hisse-i ibret temaşayı tabiatten

4 - (Mişkât): Bir odanın, bir salonun, bir toplantı yerinin, bir mabedin muayyen bir tarafında ihzar edilen hususi bir pencereden, ark kapalı bir hücrecikten ibarettir ki, orada kandil, lamba, elektrik ampulü gibi bir şey konulur, onun dağılacak ziyalariyle gecenin karanlığı aydınlığa tebdil edilmiş olur.

5 - (Misbah): Çırağ, kandil filesi, elektrik lambası gibi ziya neşreden güzel, latif bir meşale, bir tenvir aleti ki, bu sayede gecenin karanlığı açılır, etraf aydınlanır, nurani bir sabah yüz göstermiş olur.

6 - (Zücade): Sırça, şişe, billur kendil; kâlm ve kenarlı camdan yapılmış fanus, şeffaf, içindekini gösterir, parlak bir zarf; safiyetin, samimiyetin, kalb nuraniyyetinin bir harici timsali.

Mişkât denilen mahalda böyle billur bir fanus içinde bulunan bir çırağın ziyası müteakbil inikas ve inkisar kanunları mucibince kat kat artar, luzumsuz tarafa dağılmadan korunmuş olur, matlup cihetleri kuvvetli bir tarzda aydınlatır durur.

7 - (Dürri): İncimsi bir şey, inci gibi makhul, saf bir madde; parıltısı ile nezaheti ile gözleri kamaştırır manevi bir varlık.

Malum olduğu üzere yıldızlar, seyyare ve sabite kısımlarına ayrılmıştır. Müşteri, Zühre, Merih, Zuhâl, Utarid birer parlak seyyaredir. Bunlara (Derari-i hamse) denir. Sabiteler de kendilerine mahsus, açık ihtizazlı birer nur merkezidir. Bu cihetle bunlardan her biri bir "kevkeb-i dürri" dir.

Binaenaleyh ayeti kerimedeki zücade, bunlardan herhangi birine teşbih edilmiş demektir.

8 - (Hidayet): Hudâ, doğru yola gidiş. hakk-ı nailiyet, doğru yola delâlet ve irşad, Allah-ı Teala'nın kullarına ait fiilleri, amelleri kendi rıza ilahisine muvafık bir halde vücuda getirmesi, Hak Teala'nın gösterdiği doğru yolu takip ederek ebedi saadete kavuşmak demektir. Bu son manada hidayete ihtida da denilir.

9 - (Guduvv): Bir işe sabahleyin başlamak manasına olup gudat yerinde irad buyurulmuştur. Gudat ise sabah namazı vakti, fecrin zuhurundan güneşin tuluuna kadar olan vakittir.

10 - (Âsal): İkindiden akşama veya yatsıya kadar olan vakit manasına gelen asilin cem'idir, aşıyy gibi. Mamafih fecir vaktinden mâada namaz vakitlerine de itlak olunur ki: Öğle, ikindi, akşam ve yatsı vakitlerini câmidir. Guduvvün müfred, âsal'ın cemi' olarak zikredilmesi de bunu göstermektedir. Binaenaleyh bu iki tâbir ile farz namazların beş vaktine işaret buyurulmuş oluyor.

(Gelecek sayıda bu âyetlerin tefsiri derc edilecektir.)